

לבטל מייד את שכר-הלימוד!

בשיא שביבת הסטודנטים הגשתי הצעה לי-סדרתיים. מכיוון שהיו כמה הצעות כאלה, החי-ליט יגאל אלון למסור הודעה מטעם הממשלה — אך רק אחרי סיום השביתה.

בנוכח זה היינו הסיעה היחידה שתבעה לבטל כליל ולא לתר את שכר-הלימוד באוניבר-סיטאות. בכך מילאנו שוב את התפקיד שנטלנו על עצמנו: לזרוע רעיון חדש ועקרוני — בכחי-נת, "שלל לחמד על פני המים" — מתוך ביי-טחון שבבנות העמים יתקבל ויתשם.

אורי אבנרי: אף שאני מחייב בדרך כלל גימח לאחר המוות, לא אעסוק בניחות אחרי-המוות של השביתה.

חלק מהדברים שנאמרו היום מעל דוכן זה, מפי דוברים שונים, נשמעו בעיני כאלו נאמרו לפני אלפיים שנה. ולא במיקרה: בעשרים השנים האחרונות חלו בעולם שינויים שאינם נופלים מהשינויים שחלו בכל אלפיים השנים שלפני כן, ואילו המימסד הפוליטי בארץ (וגם בארצות אחרות) רחוק עדיין מלתפוס את השינויים העצור-מים. שחוללו מהפכה בכל תחומי החיים.

תפיסותיו של המימסד מפגרות בדרך אחר אחרי השינויים.

זה מדאיג אותי, משום שכך אנחנו חוזרים 100 שנה אחורה, ואומרים: החינוך היסודי, המיוצר פועלים שחורים לבתי-החרושת, כדאי למדינה, אותו צריכה החברה לממן, זה צריך להינתן חינם ולכל. אך החינוך האוניברסיטאי הוא לוקסוס, והתלמיד חייב לשלם בעדו.

האם החינוך האוניברסיטאי הוא לוקסוס? האם אין כאן דוגלים הכל, לפחות מן השפה ולחוץ, בעיקרון שחובת המדינה היא לתת לכל אדם את התפתחותו המכי-סימלית בתחום כישוריו?

הכל דוגלים בעיקרון זה, למראית-עין!

יגאל אלון: אתה חוזר על נאומי מלפני חודשיים.

אורי אבנרי: ייתכן שאני חוזר על הנוסח המדוייק של נאומי. הכל דוגלים בזה. השאלה היא: היכן היישום של עקרון זה, כבוד השר?

יצחק ה. קלינגהופר: האם לא היית יכול להחזיר את ההלוואה?

אורי אבנרי: מייד אני גם לנקודה זו. אני רוגז בכיבוד מוחלט של שכר-הלימוד. אני רוגז כמתן דמי-מחייה לזקוקים לכך.

אני מתפלל לכל רעיון ההלוואה, ואני מתסלא על התפעלותו של הנואם שקדם לי, שראה בזה דבר גדול ויפה. אין להטיל זאת על אדם, בראשית דרך חייו. גם אין בזה שום צדק.

אם נותנת החברה לאדם את האפשרות למצות את מלוא יכולת התפתחותו, עדידי ליי-מורד אוניברסיטאי, ואם הודות לכך הוא מתי-קדם בחיים ומשתכר יותר, הוא ישלם את המגיע ממנו בצורת מפיכה-כנסת.

זהו עיקרון סוציאלי יסודי — כל אדם ישלם לפי הכנסתו. אדם כזה ישלם מסיכה-כנסה גבוה יותר בעתיד.

סטודנטים בקמפוס בירושלים (בעת כיבוש הסינאט)

שכר הלימוד: איתור!

הקשבתי לדברי השר בתימהון גובר והולך. על מה כל הוויכוח? מהו גודלו של כל האובייקט הזה, ששמו שכר-לימוד?

התקציבים של כל האוניברסיטאות יחד מגיעים ל-590 מיליון לירות בשנה. בתוך זה מהווה כל שכר-הלימוד המשתלם כיום 41 מיליון לירות.

כל שכר-הלימוד המשתלם עדידי כל הסטודנטים במדינת ישראל כיום אינו מגיע אלא כדי 6.5% מתקציב האוניברסיטאות!

מאיר אביזוהר: זה לא כסף.

יגאל אלון: אם כן, מה הרעש?

אורי אבנרי: זהו מה שאני שואל אותך, כבוד השר, ובמגמה הפוכה מזו המשתקפת בשרי-תחן! מה הרעש?

מדובר כאן על שכר-לימוד, המכסה פחות מ-7% מהוצאות החינוך הגבוה בארץ. שכר-הלימוד מכסה בסך הכל בין 6% ל-20% מההוצאה שמוציאה אוניברסיטה על סטודנט. זאת אומרת שמדובר על חלק קטנטן מהוצאות החינוך הגבוה בארץ. לגבי החלק הזה השאלה היא: מה הרעש?

אני מקבד את השאלה. זוהי שאלה טובה מאוד. לגבי הסטודנט מהווה שכר-הלימוד הרי צאה כבדה. לגבי המדינה, זהו חלק קטנטן מהרי-צאותיה על החינוך הגבוה, וחלק אפסי של כלל תקציבה.

להכריח כל צעיר ללמוד!

בא כבוד השר, יחד עם כל חסידי שכר-הלימוד היר-מודרג, ומציג עיקרון אידיאולוגי: אם אנו משחררים את העשירים והאמידים מתשלום שכר-לימוד, הרי זה עוול סוציאלי, כי אז ישלם כל הציבור בעד שכר-הלימוד של בני-העשירים. לכן יש להשאיר את שכר-הלימוד המדורג. העניים לא ישלמו. בני-העשירים ישלמו.

אולם אם נכחן עיקרון זה לגופו, נראה שי-זוהי אידיאולוגיה מיושנת מאוד. על פי אידיי-אולגויה זו, יש לכבד את חינוך-החיים בכל הגלגים.

יגאל אלון: אני מבין שאתה נמנה עם העשירים.

אורי אבנרי: לצערך, איני נמנה עם ה-עשירים.

אני שואל: מה ההבדל בין האוניברסיטה לבין בית-הספר היסודי?

אותו עיקרון נכון לבית-הספר, כמו לגבי בית-הי-ב, כמו לגבי לימודי ב. א.

אין כל הבדל, אלא אם כן סבור השר — וזהו, אדוני השר, מה שמדאיג אותי! — שיש הבדל מהותי בין חינוך יסודי לבין חינוך אוניברסיטאי.

מה הרעש?

ואז לא יחזיר את אשר הושקע בו, אלא ישלם באותה שנה את הוצאות-החינוך של הסטודנטים שילמדו או.

מחנה חמוש ומכוד?

העניין כולו נוגע, כמובן, לסדר-העדיפויות של המישטר — של כל מיסטר.

יתכן ששר-החינוך והתרבות מסכים איתי בסתר ליב, שחלוקת העדיפויות אצלנו רחוקה מלהתאים למדינה שאנחנו רוצים בה, לחברה טכנולוגית מתקדמת ומפותחת. אנחנו מוציאים הון-תועפות על תקציב-הביטחון, שי-עליו אין לנו, למעשה, פיקוח אמיתי.

בעוד דור עקולה המדינה להיות מעין מחנה צבאי חמוש, אך מופגר, תחת להיות חברה מופר-תחת הירודעת להגן על עצמה.

בתום היבוח הגשנו את הצעת-הסיכום הבאה, שנדחתה על-ידי הכנסת פה אחד, כשרק סיעתנו מצביעה בעדה:

(1) הכנסת מחליטה שיש להנהיג במדינת ישראל חינוך חינם בכל השלבים, מגן-הידידים ועד לגמר החינוך האוניברסיטאי.

(2) הכנסת מטיחה על שר החינוך והתרי-בות לאחוז באמצעים הדרושים, כדי להנהיג — החל משנת-הלימודים הקרובה — חינוך-חינם באוניברסיטאות.

* הצעת מנכ"ל משרד החינוך והתרבות שדמי-הלימוד יירשמו כהלוואה, אותה יחזיר הסטודנט אחרי גמר לימודיו, כשיתחיל להתפרנס.

אין זו רק חובת המדינה כלפי האזרח, הוכאי לפיתוח כל כישוריו — זוהי גם חובתה של המדינה כלפי עצמה. דא נעמוד בתחובות, כמדינה ובחברה, ולא נחזיק במקומנו כשורה הראשונה של החברות הטכנולוגיות המתקדמות, אם לא נמריין כל אדם מוכשר לעבור לימודים גבוהים, אם לא נכריח כל צעיר כזה ללמוד ולהשתלב.

המדינה מעוניינת בזה יותר מן הצעיר עצמו!

גם ההלוואה היא פסולה!

אם אמשיך בדרך מחשבה זו, אניע למסקנות מרחיקות-לכת מאד — שבעיני אינן מרחיקות-לכת כלל. **בעיני זהו המינוח, ולא המכסומים: יש לכבד את שכר-הלימוד בכלל — גם באוניברסי-סיטאות וגם בטכניון.**

יותר מזה, יש להרחיק לכת, ולשלם לכל סטודנט הזקוק לכך דמי-מחיה.

שלמה יעקב גרוס: איך זה בארצות-הברית?

אורי אבנרי: כאשר אני הייתי בגיל הזה, אילו היה קיים מישר-החינוך, אבל אילו היה קיים או שר-חינוך שהיה מציע לי חינוך בלי שכר-לימוד, גם אז לא הייתי יכול ללכת לאוניברסיטה, וגם לא לבית-הספר התיכון, כי היה עלי להשתתף בפרנסת המשפחה. בשכבות העניות, לא די בלימוד-חינם. חינוך-חינם הוא חסר תוכן כשכבות אלה, אם אין משלמים לתלמידים את הדרוש להם כדי להתקיים בתקופת הלימודים.

לנהג אמריקאי או גרמני, שגדל במכונת משחר נעוריו, ושכל האינסטינקטים שלו מתואמים לנהיגה מוטורית. רבים מהנהגים שלנו הם חדשים, ואין להם אינסטינקט כזה. אין זה נכון לומר ש(הנהג המצוי) נוהג בכוונה בצורה בלתי-היוריה, או שהוא מזלזל בחיים. לרוב הנהגים פשוט חסרה תודעת תחבורה.

גם הולכי-הרגל גדלו בארצות שבהן היתה רק תחבורה מוטורית מצומצמת, ובכללן ארץ זו עצמה.

זוהי משגימה מרכזית: להפוך אנשים אלה לנהגים ולהולכי-רגל בחברה מפותחת כמו שלנו.

למשל: כלנו סובלים מן השירים האידיוטיים, שבהם סותמת הטלוויזיה את חמש הדקות בכל שעה, המוקדי-שות בארצות-הברית לפירסומת מיסחרית. אדוני סגן-השר, לך לממשלה, ותכפה עליה לתת לך חמש דקות אלה! במקום שירים אלה, שדר חומר מדרגה ראשונה על תאונות הרכבים, שיוכח על-ידי מיטב המומחים לשרי-דורי טלוויזיה. זה יעניין יותר משר על שיבולים בשדה, וזה יעזור יותר ממאה אלף נאומים בכנסת!

הופך למיבחן של כוח-הרצון בין נהגים הדהורים זה מול זה משני הכיוונים. קטע גדול אחר הוא בעל שני נתיבים בלבד. כל יציאה וכניסה מומינה תאונות. הקטע החדש שנסלל, גם הוא, כנראה, מועד לפורע-נות. קורבן-החיים ששילמה הכנסת עצמה, כאשר נהרגה בתאונה מזכירת יו"ר הכנסת, דפנה קרסו ז"ל, אירע בקטע החדש ביותר של הכביש. גם בקטע שליד מוצא קורה תאונה אחרי תאונה — הכל באשמת מיכנה הכביש. **מי אחראי לכבישים במדינת ישראל? איזה אכסורד עולאי הוא זה, שהכביש — אחד הגורמים העיקריים לתאונות, אחד המרכיבים העיקריים של התחבורה בכלל — אינו נמצא כתחום פעולת מישר-התחבורה, אלא כירי-מישר-העבודה, שהוא זר לבד העניין!**

על הנהגים:

אורי אבנרי: אין להשוות נהג ישראלי, שלמד נהיגה לפני שנה-שנתיים, כשהוא כבר בגיל העמידה,

צריך לשמור על תקן אמריקאי. אני יודע שזה מייקר את המכונת, ובגלל זה עיכבו את הדבר יצרני המכונת באמריקה עשרות שנים. זה עלה הרבה קורבנות בנפש. **אבל אם זה עלה היתר, הרי מישר-התחבורה כורה צורך לעמוד על כך שמתקיימים ביטוחות ישוחררו ממש. הרי זה אכסורד, שעל מיתקני כטיחות יצטרך אדם לשלם מם מאות אחוזים!**

על הכבישים:

אורי אבנרי: ...הבה נתבונן בכביש הראשי במדי-נה, הכביש המוביל מהשפלה לירושלים, 24 שנים אחרי קום המדינה!

רק בקטע אחד, שהושלם לאחרונה, הוא בעל ארבעה נתיבים, ושם אין כניסות ויציאות. בשאר הקטעים, יש כניסות ויציאות בכל כמה קילומטרים.

חלק מאותו כביש הוא בעל שלושה נתיבים, זהו דבר נורא, בייחוד לאיר הפסיכולוגיה של הציבור שלנו. בנתיב האמצעי, אין איש יודע למי זכות-הקדימה, וזה